

МЕТОДОЛОГІЯ. ІСТОГІОГРАФІЯ. ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

УДК 930.2:94(477:394)

Володимир Пекарчук

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕТОДОЛОГІЇ ІСТОРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

METHODOLOGICAL APPROACHES AS AN ELEMENT OF HISTORICAL RESEARCH METHODOLOGY

DOI: 10.58407/litopis.260111

© В. Пекарчук, 2026. CC BY 4.0

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7750-1474>

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю критичного осмислення історичного процесу та вдосконалення методології його вивчення, що вимагає застосування міждисциплінарного підходу для забезпечення комплексного аналізу минулого. Урахування сучасних теоретичних досягнень у галузі філософії історії сприяє розвитку критичного мислення, необхідного для переосмислення усталених історичних наративів. **Метою** дослідження є висвітлення пропедевтичних положень, що мають стати підґрунтям для розуміння методології історичної науки, зокрема підходів дослідження історичних явищ і процесів. **Методи:** у дослідженні використано логічні методи аналізу та синтезу; основними методологічними підходами дослідження є системний та аксіологічний. **Новизна:** запропоновано концептуальне виокремлення трьох ключових компонентів методологічної структури: методологічних принципів, підходів і методів. Такий підхід дозволяє уникнути формалізму у визначенні методології та забезпечує чіткість і послідовність у дослідницькому процесі. З'ясовано, що саме методологічні підходи визначають комплекс методів дослідження та спрямовують увагу дослідника. Методологічні підходи забезпечують необхідні аналітичні межі для інтерпретації історичних фактів, зв'язок між загальними методологічними принципами й конкретними методами дослідження, формуючи цілісну систему пізнання історичних явищ. **Висновки.** Дослідження методологічних підходів як елементу методології історичного дослідження є важливим для забезпечення якісного рівня наукових праць, підвищення методологічної культури дослідників та розширення аналітичного інструментарію історичної науки. Особливості методології в суспільних науках, зокрема її залежність від світоглядних орієнтирів дослідника, потребують особливої уваги до інтерпретаційних підходів і критичного аналізу результатів. З огляду на це, подальші дослідження методології історичної науки мають орієнтуватися на розширення міждисциплінарного діалогу та вдосконалення аналітичного інструментарію, що сприятиме поглибленню розуміння історичних процесів і підвищенню якості наукових результатів.

Ключові слова: історичне явище, історичний процес, логічний метод, метод, методологічний підхід, методологічний принцип, системний підхід.

The relevance of the study is determined by the need for critical reflection on the historical process and improvement of the methodology for its study, which requires the use of an interdisciplinary approach to ensure a comprehensive analysis of the past. Taking into account contemporary theoretical achievements in the field of philosophy of history contributes to the development of critical thinking necessary for rethinking established historical narratives. **The purpose of the publication** is to highlight the propaedeutic provisions that should form the basis for understanding the methodology of historical science, in particular approaches to the study of historical phenomena and processes. **Methods:** the study uses logical methods of analysis and synthesis; the main methodological approaches of the study are systemic and axiolo-

gical. Novelty: a conceptual distinction between three key components of methodological structure is proposed: methodological principles, approaches, and methods. This approach avoids formalism in defining methodology and ensures clarity and consistency in the research process. It has been established that methodological approaches determine the set of research methods and guide the researcher's attention. Methodological approaches provide the necessary analytical boundaries for interpreting historical facts. They ensure the connection between general methodological principles and specific research methods, forming a coherent system of understanding historical phenomena. **Conclusions.** Research into methodological approaches as an element of historical research methodology is important for ensuring the quality of scientific works, improving the methodological culture of researchers, and expanding the analytical tools of historical science. Peculiarities of methodology in the social sciences, in particular its dependence on the researcher's worldview, require special attention to interpretative approaches and critical analysis of results. In view of this, further research into the methodology of historical science should focus on expanding interdisciplinary dialogue and improving analytical tools, which will contribute to a deeper understanding of historical processes and improve the quality of scientific results.

Key words: historical phenomenon, historical process, logical method, method, methodological approach, methodological principle, systematic approach.

Пізнання методологічних підходів як елементу методології історичного дослідження зумовлено збільшеною потребою у критичному осмисленні історичного процесу та вдосконаленні методології його вивчення. У сучасній історичній науці спостерігається тенденція до міждисциплінарного підходу, що вимагає застосування різних методологічних інструментів для забезпечення комплексного аналізу минулого. Як слушно відзначає Т. Нагайко, той факт, що на зламі минулого століття стало очевидним, наскільки тісно переплетені всі соціальні процеси у світі, є вагомим аргументом на користь міждисциплінарного розвитку усної історії як окремого напрямку методологічних досліджень¹.

Методологічні підходи є ключовим елементом дослідження, оскільки вони визначають не лише вибір джерел і способів їхньої інтерпретації, але й формування висновків та обґрунтування історичних подій. Розуміння специфіки різних методологічних підходів дозволяє дослідникам уникати методологічних помилок, забезпечуючи об'єктивність та наукову обґрунтованість результатів.

Крім того, актуальність теми зумовлена потребою врахування сучасних теоретичних досягнень у галузі історіографії та філософії історії. Вивчення методологічних підходів сприяє розвитку критичного мислення, що є необхідним для переосмислення усталених історичних наративів і формування нових концепцій минулого.

Проблематика методологічних підходів в історичних дослідженнях є предметом наукового осмислення в українській історичній науці. Значний внесок у розвиток теоретико-методологічних засад історичної науки зробили українські дослідники, які розглядають питання методології крізь призму застосування міждисциплінарних підходів, історичної герменевтики та критичного аналізу джерел.

Так, у роботі Ю. Павленка проаналізовано ключові методологічні підходи історичної науки, зокрема постмодерністські та герменевтичні інтерпретації, що сприяє глибшому розумінню природи історичного знання та його взаємозв'язку з суспільними процесами².

І. Снегірьов присвятив дослідження висвітленню теоретико-методологічних патернів розуміння історичного процесу. Основний акцент дослідника приділено нелінійному розвитку соціуму³. Як відзначав В. Лук'янець, «нелінійні методи описують більш широке коло процесів, ніж лінійні»⁴.

Особливості методологічного інструментарію історії повсякденності висвітлив О. Коляструк, наголошуючи на поєднанні мікро- та макроісторичних методів⁵.

Однак, слід вказати, що й нині існує нечітке сприйняття методології історичної науки, зокрема її структури та фактичного «наповнення». Так, для прикладу згадаємо наукові публікації М. Іванчик (виокремлення історико-порівняльного методу без аргументації його відмінності від порівняльного методу)⁶, Т. Лісовенко (розмежування загальнонаукових та загальнологічних методів без обґрунтування такого підходу)⁷, С. Ляха (виокремлення

¹ Нагайко Т. Усна історія: міждисциплінарний діалог гуманітарних студій. У пошуках власного голосу: усна історія як теорія, метод, джерело. Харків: ПП «ТОРГСІН ПЛЮС», 2010. С. 162.

² Павленко Ю. Історія в калейдоскопі сучасних інтерпретацій. Нові перспективи історіописання. Київ, 2004.

³ Снегірьов І. Теоретико-методологічні патерни нелінійного розуміння соціальних систем та історичного процесу. Консенсус. 2022. № 2. С. 91–109.

⁴ Лук'янець В. Наукомістке майбутнє. Філософія нанотехнологій. Практична філософія. 2015. № 3. С. 15.

⁵ Коляструк О. Методологія історії повсякдення. Вісник Харківського національного університету ім. В. Каразіна. 2011. № 982. Вип. 44. С. 8–21.

⁶ Іванчик М. Державно-конфесійні відносини в Закарпатській області у 1970-х рр. Сіверянський літопис. 2025. № 1. С. 96–101.

⁷ Лісовенко Т. Огляд методів та методології дослідження історії техніки. Історія науки і біографістика. 2009. № 1. URL: <https://inb.dnsgb.com.ua/2009-1/index.html>.

лише принципів та методів історичного пізнання)⁸, Є. Рачкова (виокремлення методів та підходів як засобів пізнання історичних явищ і процесів)⁹, О. Удод (виокремлення психологічного підходу)¹⁰.

Незважаючи на значний внесок українських науковців, питання інтеграції новітніх методологічних підходів, зокрема візуальної історії, усної історії та цифрових гуманітарних студій, потребують подальшого дослідження. Це робить тему методологічних підходів у історичних дослідженнях актуальною для сучасної науки.

Тому в цьому дослідженні ми висвітлюємо пропедевтичні положення, що мають стати підґрунтям для розуміння методології історичної науки, зокрема підходів дослідження історичних явищ і процесів.

По-перше, слід указати на доцільність розмежування окремих видів історичних досліджень, що зумовлено специфікою їхніх предметів і завдань. Так, методологія археології та методологія усної історії суттєво відрізняються, передусім за переліком безпосереднього методологічного інструментарію. Археологічні дослідження, орієнтовані на аналіз матеріальних залишків минулого, передбачають застосування стратиграфічного аналізу¹¹, радіовуглецевого датування¹² та інших природничо-наукових методів, що забезпечують точність і наукову обґрунтованість висновків. Водночас усна історія, яка фокусується на вивченні особистих свідчень і колективної пам'яті, використовує глибинне інтерв'ю¹³, контент-аналіз¹⁴, герменевтику¹⁵ тощо.

Розмежування методологій також обумовлене відмінностями у способах інтерпретації джерел. В археології інтерпретація ґрунтується на реконструкції побуту, соціальної структури чи економічної діяльності на основі артефактів, у той час як в усній історії дослідник працює з особистими спогадами, що нерідко містять емоційне забарвлення та суб'єктивність. Означене потребує особливої критичної рефлексії під час обробки інформації, що значною мірою визначає специфіку методологічного підходу.

Отже, розмежування методологій різних видів історичних досліджень є не лише доцільним, але й необхідним для забезпечення наукової коректності. Водночас інтеграція окремих методів у межах міждисциплінарних підходів дозволяє отримати більш комплексне розуміння минулого, що сприяє формуванню багатовимірного історичного наративу. При цьому відмінності у використаних методологічних засобах не є фактором неможливості визначення структурних елементів методології, які є однаковими для різних видів історичних досліджень.

По-друге, варто звернути увагу на те, що й нині в авторефератах дисертацій та вступних до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії нерідко зустрічається спрощене виокремлення трьох або чотирьох елементів методологічної структури: філософські методи, загальнонаукові методи та спеціальні методи або філософські методи, загальнонаукові методи, конкретно-наукові та спеціальні методи. Такий підхід, хоча й має певне логічне підґрунтя, водночас є алогічним. Так, наприклад, указується на використання історичного методу та методу аналізу, однак очевидно, що й історичний «метод» передбачає використання логічного методу аналізу, а також синтезу, індукції, дедукції та інших загальнонаукових інструментів.

Проблема полягає в тому, що подібне розмежування часто зводиться до формального переліку методів без належного осмислення їхньої ролі в дослідницькому процесі. Так, наприклад, у дослідженні Л. Міненко вказується на використання для пізнання становлення та розвитку Національного військово-історичного музею України аналітичного методу, методу історіографічного і джерелознавчого аналізу, історико-генетичного та історико-хронологічного методів¹⁶. При цьому не зрозуміло, чим перший метод відрізняється від

⁸ Лях С. Методологія історії: класика і практика. Запоріжжя: Вид-чий дім «Гельветика», 2021. С. 90–119.

⁹ Рачков Є. Методи та підходи візуальної історії: аналіз історіографії. *Харківський історіографічний збірник*. 2016. № 14. С. 27–41.

¹⁰ Удод О. Психологічний підхід до історичних джерел. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2000. Вип. 8. С. 45–48.

¹¹ Seidov V., Khalilova L. Sequence stratigraphic analysis of the Galmaz field based on well logging data. *Journal of geology, geography and geoecology*. 2023. № 32 (2). P. 360–370.

¹² Бартків І. Міждисциплінарні підходи у вивченні палеоліту на прикладі археологічних досліджень Подільської височини. *Вчені записки ТНУ ім. В. Вернадського*. 2023. Т. 34 (73). № 4. С. 8–13.

¹³ Прохорова А. Методологічні особливості дослідження особистих свідчень учасників Майдану 2013–2014 рр. методом напівструктурованого інтерв'ю. *Наукові записки НАУКМА*. 2017. Т. 196. С. 32–37.

¹⁴ Білецька Т. Контент-аналіз як метод дослідження історичних джерел (на основі аналізу публікацій газети «Кліо» – друкованого органу історичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка). *Освіта, наука і культура на Поділлі*. 2016. Т. 23. С. 354–360.

¹⁵ Шевчук Д. Герменевтика як теорія історичного пізнання: Вільгельм Дільтей, Густав Шпет. *Rocznik Europejskiego Kolegium Polskich i Ukraińskich Uniwersytetów*. 2004. P. 221–225. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/3757/>.

¹⁶ Міненко Л. Становлення і розвиток Національного військово-історичного музею України (1995–2013 рр.): дис. ... д-ра філософії; спец.: 032 історія та археологія. Київ, 2021. С. 19.

другого, а третій – від четвертого; і в чому особливість історико-генетичного (якщо такий узагалі існує) або історико-хронологічного (якщо історія за визначенням пов'язана з хронологією).

Більше того, термінологічна нечіткість у виокремленні «конкретно-наукових» методів поряд зі «спеціальними» методами породжує плутанину. У багатьох випадках ці категорії дублюються або залишаються невизначеними. Таке розмежування не дає змоги простежити взаємозв'язок між різними рівнями методологічного знання та, відповідно, обмежує аналітичний потенціал дослідження.

З огляду на це, доцільним є виокремлення трьох основних компонентів методологічної структури: методологічних принципів, методологічних підходів та методів.

1. *Методологічні принципи* визначають загальне бачення дослідником історичного процесу та формують основу для вибору конкретних підходів і методів. Вони охоплюють фундаментальні уявлення про природу історичних подій, причиново-наслідкові зв'язки та можливість їхньої об'єктивної реконструкції.

2. *Методологічні підходи* є логічним продовженням методологічних принципів та слугують стратегічними орієнтирами в процесі дослідження. Вони визначають, як саме буде розглядатися історичний матеріал: наприклад, крізь призму соціальної історії, історії повсякденності, історичної антропології чи мікроісторії. Водночас методологічні підходи вказують й окремий аспект пізнаваного предмету: антропологічний, аксіологічний, системний та ін.

3. *Методи* становлять практичний інструментарій дослідника. Їх складають логічні методи аналізу, індукції, синтезу, дедукції, абстрагування тощо.

Отже, замість формального поділу методів на філософські, загальнонаукові та спеціальні, доцільно зосередитися на структурному аналізі методології, що передбачає розмежування методологічних принципів, підходів і методів. Такий підхід сприятиме більшій концептуальній чіткості та підвищенню наукової обґрунтованості історичних досліджень.

Зазначимо, що подібний підхід використовується в інших гуманітарних науках, зокрема праві та публічному управлінні¹⁷.

По-третє, зробимо акцент на значенні методології. Так, зазвичай наукова методологія розглядається як ознака саме науки, наукового знання та пов'язується з можливістю досягнення ідентичних результатів іншими науковцями під час дослідження відповідного предмета такими ж методологічними засобами¹⁸. Звідси й опис методології наукового дослідження.

Методологія виконує кілька ключових функцій. По-перше, вона забезпечує обґрунтованість дослідження, оскільки дозволяє визначити, наскільки вибрані методи є адекватними щодо поставлених завдань. По-друге, методологія сприяє відтворюваності результатів: якщо дослідник чітко описав методологічні підходи, принципи та застосовані методи, інші науковці можуть повторити дослідження, перевіряючи його валідність. Ця відтворюваність є наріжним каменем наукової об'єктивності.

Крім того, методологія забезпечує прозорість дослідницького процесу. У сучасній науці зростає увага до відкритості наукових даних і процедур, що дозволяє знизити ризики суб'єктивності та упередженості. Зазначення методології в науковій роботі дає можливість критично оцінити якість отриманих результатів, їх надійність.

Відтак, значення методології полягає не лише у формальному забезпеченні науковості дослідження, але й у підвищенні його якості, прозорості та надійності. Усвідомлення цієї ролі вимагає від дослідника ретельного підходу до вибору методологічних засобів і їх чіткого опису, що своєю чергою сприяє розвитку наукового знання в цілому.

Водночас існують особливості методології дослідження суспільних явищ і процесів¹⁹. Наприклад, у природничих науках застосування таких методів, як радіовуглецеве датування, зазвичай призводить до отримання тотожного результату незалежно від особистості дослідника чи його світоглядних переконань. Це зумовлено об'єктивною природою фізичних і хімічних процесів, які піддаються кількісному вимірюванню.

Однак у суспільних науках ситуація значно складніша. Застосування одних і тих самих методів радянськими істориками та сучасними дослідниками призводило до цілком різних результатів. Це зумовлено не лише відмінністю у джерельній базі чи доступі до ін-

¹⁷ Заvorgородня Ю., Кучук А. Публічне управління в умовах правовладдя: методологічні засади. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2023. Вип. 5 (71). С. 41–45; Кучук А. Право в умовах постмодерну: правовий дискурс: монографія. Одеса: Вид-во «Юридика», 2023. 130 с.

¹⁸ Кучук А. Вибір та опис методології дисертаційного дослідження як складова становлення науковця. *Актуальні питання підготовки дисертацій в умовах воєнного стану: Мат. міжнар. наук.-практ. конф. / Науково-дослідний інститут публічного права*. 30 вересня 2023 р. Львів–Торунь: Liha-Pres, 2023. С. 105–108.

¹⁹ Кучук А. Основи теорії правового поліцентризму: монографія. Дніпро: Ліра ЛТД, 2017. С. 59–61.

формації, але й відмінностями в методологічних підходах та інтерпретаційних парадигмах. Радянська історіографія часто базувалася на марксистсько-ленінській методології, яка передбачала телеологічний підхід до історії та акцентувала на класовій боротьбі як головному рушії історичних змін. Унаслідок цього навіть об'єктивні факти підлягали ідеологічно вмотивованій інтерпретації.

Крім того, суб'єктивність інтерпретації в суспільних науках є невід'ємною частиною дослідницького процесу. Вплив особистого досвіду, світоглядних переконань та культурного контексту дослідника може суттєво позначитися на виборі джерел, формулюванні запитань і трактуванні результатів. Саме тому методологічна рефлексія та відкритість щодо власних дослідницьких позицій є доволі важливими для забезпечення об'єктивності й академічної доброчесності.

Отже, особливості методології суспільних наук вимагають усвідомлення відносності інтерпретацій та важливості плюралізму підходів. Лише через зіставлення різних поглядів та критичне осмислення джерел можна наблизитися до більш об'єктивного розуміння суспільних явищ і процесів.

По-четверте, зазначене дозволяє стверджувати про важливість методологічних підходів як ключового елемента методології дослідження історичних явищ і процесів. Методологічні принципи та методи часто є спільними для різних історичних досліджень, проте саме методологічні підходи визначають характер їх застосування, спрямованість дослідження та інтерпретацію результатів.

Методологічні підходи охоплюють сукупність загальних дослідницьких орієнтирів, що визначають, яким чином історик сприймає та аналізує історичну реальність. Наприклад, соціологічний підхід фокусує увагу на структурних змінах у суспільстві, тоді як антропологічний підхід дозволяє досліджувати повсякденне життя та ментальні уявлення людей певної епохи. Культурно-історичний підхід спрямований на вивчення символічних значень і культурних практик, у той час як економічний підхід зосереджується на аналізі матеріальних умов та економічних чинників.

Методологічні підходи забезпечують необхідні аналітичні межі для інтерпретації історичних фактів. Вони слугують містком між загальними методологічними принципами й конкретними методами дослідження, формуючи цілісну систему пізнання історичних явищ. Розуміння та свідомий вибір відповідного методологічного підходу є важливим кроком для досягнення об'єктивних і науково обґрунтованих висновків.

Отже, дослідження методологічних підходів як елементу методології історичного дослідження є важливим для забезпечення якісного рівня наукових праць, підвищення методологічної культури дослідників та розширення аналітичного інструментарію історичної науки. Концептуально правильно виокремлювати три ключові елементи методологічної структури: методологічні принципи, підходи і методи. Такий підхід дозволяє уникнути формалізму у визначенні методології та забезпечує чіткість і послідовність у дослідницькому процесі. Методологія є важливим чинником забезпечення наукової обґрунтованості, відтворюваності результатів і прозорості дослідження. Особливості методології в суспільних науках, зокрема її залежність від світоглядних орієнтирів дослідника, потребують особливої уваги до інтерпретаційних підходів і критичного аналізу результатів.

З огляду на це, подальші дослідження методології історичної науки мають орієнтуватися на розширення міждисциплінарного діалогу та вдосконалення аналітичного інструментарію, що сприятиме поглибленню розуміння історичних процесів і підвищенню якості наукових результатів.

References

- Bartkiv, I. (2023). Mizhdystsyplynarni pidkhody u vyvchenni paleolitu na prykladi arkhеolohichnykh doslidzhen Podilskoi vysochyny [Interdisciplinary approaches to the study of the Palaeolithic era based on archaeological research in the Podillia upland]. *Vcheni zapysky TNU im. V. Vernadskoho – Scientific notes of V. Vernadsky Ternopil national university*, 34 (73), 4, P. 8–13.
- Biletska, T. (2016). Kontent-analiz yak metod doslidzhennia istorychnykh dzherel [Content analysis as a method of researching historical sources]. *Osvita, nauka i kultura na Podilli – Education, science and culture in Podillia*, 23, P. 354–360.
- Ivantsyk, M. (2025). Derzhavno-konfesiini vidnosyny v Zakarpatskii oblasti u 1970-kh rr. [State-confessional relations in the Zakarpattia oblast in the 1970s]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 1, P. 96–101.
- Koliastruk, O. (2011). Metodolohiia istorii povsiakdennia [Methodology of everyday history]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. Karazina – Bulletin of V. Karazin Kharkiv national university*, 982, 44, P. 8–21.
- Kuchuk, A. (2017). Osnovy teorii pravovoho politsentryzmu [Fundamentals of the theory of legal polycentrism]. Dnipro, Ukraine.
- Kuchuk, A. (2023). Pravo v umovakh postmodernu: pravovy diskurs [Law in postmodern conditions: legal discourse]. Odesa, Ukraine.

Kuchuk, A. (2023). Vybir ta opys metodolohii dysertatsiinoho doslidzhennia yak skladova stanovlennia naukotsia [Selection and description of the methodology of dissertation research as a component of becoming a scientist]. Lviv, Ukraine.

Liakh, S. (2021). Metodolohiia istorii: klasyka i praktyka [Methodology of history: classics and practice]. Zaporizhia, Ukraine.

Lukianets, V. (2015). Naukomistke maibutnie. Filosofiia nanotekhnolohii [Science-intensive future. Philosophy of nanotechnology]. *Praktychna filosofiia – Practical philosophy*, 3, P. 15.

Minenko, L. (2021). Stanovlennia i rozvytok Natsionalnogo viiskovo-istorychnoho muzeiu Ukrainy (1995–2013 rr.) [Formation and development of the National military history museum of Ukraine (1995–2013)]. Kyiv, Ukraine.

Nahaiko, T. (2010). Usna istoriia: mizhdystsylinarnyi dialoh humanitarnykh studii. U poshukakh vlasnoho holosu: usna istoriia yak teoriia, metod, dzherelo [Oral history: interdisciplinary dialogue in humanities. In search of one's own voice: oral history as theory, method, source]. Kharkiv, Ukraine.

Pavlenko, Yu. (2004). Istoriia v kaleidoskopi suchasnykh interpretatsii [History in the kaleidoscope of contemporary interpretations]. Kyiv, Ukraine.

Prokhorova, A. (2017). Metodolohichni osoblyvosti doslidzhennia osobystykh svidchen uchasykyv Maidanu 2013–2014 rr. metodom napivstrukturovanoho interviu [Methodological features of researching personal testimonies of participants in the 2013–2014 Maidan protests using semi-structured interviews]. *Naukovi zapysky NaUKMA – Scientific notes of NUKMA*, 196, P. 32–37.

Rachkov, Ye. (2016). Metody ta pidkhody vizualnoi istorii: analiz istoriohrafii [Methods and approaches to visual history: analysis of historiography]. *Kharkivskiy istoriohrafichnyi zbirnyk – Kharkiv historiographical collection*, 14, P. 27–41.

Seidov, V., Khalilova, L. (2023). Sequence stratigraphic analysis of the Galmaz field based on well logging data. *Journal of geology, geography and geocology*, 32 (2), P. 360–370.

Snehirov, I. (2022). Teoretyko-metodolohichni paterny neliniinoho rozuminnia sotsialnykh system ta istorychnoho protsesu [Theoretical and methodological patterns of nonlinear understanding of social systems and historical processes]. *Konsensus – Consensus*, 2, P. 91–109.

Udod, O. (2000). Psykhoistorychnyi pidkhid do istorychnykh dzherel [Psycho-historical approach to historical sources]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu – Bulletin of Dnipropetrovsk university*, 8, P. 45–48.

Zavorodnia, Yu., Kuchuk, A. (2023). Publichne upravlinnia v umovakh pravovladdia: metodolohichni zasady [Public administration in conditions of the rule of law: methodological foundations]. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi akademii upravlinnia personalom. Politychni nauky ta publichne upravlinnia – Scientific works of the Interregional academy of personnel management. Political sciences and public administration*, 5 (71), P. 41–45.

Пекарчук Володимир Михайлович – доктор історичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права Пенітенціарної академії України (вул. Гонча, 34, м. Чернігів, 14000, Україна).

Pekarchuk Volodymyr – doctor of historical sciences, professor, professor of theory and history of state and law department at the Penitentiary academy of Ukraine (34 Honcha str., Chernihiv, 14000, Ukraine).

E-mail: vladimirprkrk@i.ua

Дата подання: 26 березня 2025 р.

Дата затвердження до друку: 20 грудня 2025 р.

Цитування за ДСТУ 8302:2015

Пекарчук, В. Методологічні підходи як елемент методології історичного дослідження. *Сіверянський літопис*. 2026. № 1. С. 100–105. DOI: 10.58407/litopis.260111.

Цитування за стандартом APA

Pekarchuk, V. (2026). Metodolohichni pidkhody yak element metodolohii istorychnoho doslidzhennia [Methodological approaches as an element of historical research methodology]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 1, P. 100–105. DOI: 10.58407/litopis.260111.

